

Nr 224.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående statsbidrag till kostnader för laga skifte i Killinge by i Norrbottens län; given Stockholms slott den 25 april 1916.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

dels att — förutom det understöd till utflyttningar, som enligt därom meddelade föreskrifter kan komma att utgå av allmänna medel — må från förslagsanslaget till skiften och avvitrningar till gäldande av kostnaderna för laga skiftet i Killinge by i Gällivare socken av Norrbottens län av Kungl. Maj:t anvisas bidrag med 1 krona 33 öre för varje hektar inrösningsjord och 1 krona för varje hektar annan mark, som ingått i skiftet, att mellan skiftesdelägarna fördelas efter som de äro skyldiga att deltaga i skifteskostnaderna, dock att bidrag icke må utgå till bolag eller sådan enskild ägare eller innehavare av i skiftet ingående fastighet, vilken icke är mantalsskriven såsom boende uti ifrågavarande by;

dels ock att, efter det mätning, gradering och uträkning skett, hävdeförteckning upprättats samt delningsgrunden blivit bestämd, delägare må kuuna tillerkännas förskott med högst hälften av honom enligt förenämnda bestämmelser tillkommande statsbidrag.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Johan Beck-Friis.

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 25
april 1916.*

Närvarande:

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **WALLENBERG**,
Statsråden: **HASSELROT**,
 VON SYDOW,
 friherre **BECK-FRIIS**,
 STENBERG,
 LINNÉR,
 MÖRCKE,
 VENNERSTEN,
 WESTMAN,
 BROSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet friherre Beck-Friis anförde:

Hos Kungl. Maj:t hava 19 byamän i Killinge by i Gällivare socken av Norrbottens län anhållit om bidrag av statsmedel till gäldande av kostnaderna för påbörjat laga skifte å byn. Innan jag närmare redogör för detta ärende, anhåller jag att få erinra om vissa åtgärder, som under senare tid vidtagits för att lindra skifteskostnaderna för delägare i samfälld jord.

Såsom sådana för riket i dess helhet gällande åtgärder äro främst att anteckna omorganisationen av lantmäterikåren och den i samband därmed den 23 december 1909 utfärdade nya taxan på arvode för lantmäteriförrättningar. Enligt denna taxa sänktes de förutvarande arvodesbeloppen högst väsentligt, i genomsnitt med ungefär en tredjedel. Den nya taxan trädde i kraft den 1 januari 1910.

En annan hela riket berörande åtgärd vidtogs år 1906 genom de den 8 juni detta år utfärdade nya bestämmelserna angående understöd av allmänna medel till utflyttningar i följd av laga skiften. Enligt dessa lämnas numera dylikt understöd med belopp, motsvarande hälften av den kostnad, vartill utflyttningen blivit enligt 97 § skiftesstadgan uppskattad och värderad.

För de nordligaste delarna av riket hava därjämte vissa särskilda åtgärder vidtagits. Genom lag den 5 juni 1909 bestämdes, att vid laga skifte ej finge i skiftet intagas inom Jukkasjärvi socken mer än hälften och inom Karesuando socken mer än en tredjedel av skifteslagets hela areal enligt avvittringshandlingarna samt att skiftet skulle omfatta allenast tomt, åker, viss odlingsmark, viss äng, ströängar och så mycket av den återstående jorden, som erfordrades för att bereda lämpligt och redigt skifte. Såsom en följd härav har därefter uppstått en avsevärd nedsättning i skifteskostnaderna i dessa socknar.

Än ytterligare åtgärder hava emellertid funnits vara av behovet påkallade för skiftesdelägare inom sistnämnda bägge socknar. På framställning av Kungl. Maj:t medgav nämligen 1909 års riksdag, att från anslaget till skiften och avvittringar finge av Kungl. Maj:t beviljas bidrag till gäldandet av kostnaderna för sådana laga skiften i Jukkasjärvi och Karesuando socknar, som därefter kunde varda avslutade och fastställda, vilka bidrag skulle utgå efter följande grunder:

att bidraget beräknades efter 1 krona för varje hektar inrösningsjord och 75 öre för varje hektar annan mark, som inginge i skiftet;

att bidragssumman skulle fördelas mellan delägarna efter samma grund som skifteskostnaderna; samt

att bidrag icke skulle utgå till bolag eller sådan enskild ägare eller innehavare av i skiftet ingående fastighet, vilken icke vore mantalskriven inom socknen.

Kungörelse angående dessa statsbidrag utfärdades den 25 november 1910.

Inom Jukkasjärvi socken funnos emellertid tre byar, för vilka laga skiften fastställts redan innan sistnämnda lag och kungörelse blevo gällande, nämligen Parakkavaara, Junosuando masugnsby och Svappa-vaara. Kostnaderna för dessa tre skiften hade naturligtvis utgått enligt den äldre, högre lantmäteritaxan och hade alltså även av denna anledning blivit högre än för senare skiften i dessa socknar. Även dessa byar ansågos därför vara i behov av särskild lindring i skifteskostnaderna och till följd av nyss anförda omständigheter befanns det fullt befogat, att lindringsbidraget till dem bestämdes förhållandevis något större än till

övriga, ännu ej skiftade byar i nämnda socknar. På Kungl. Maj:ts förslag medgav därför riksdagen år 1910, att från anslaget till skiften och avvittningar finge under samma år av Kungl. Maj:t anvisas bidrag till ersättande av kostnaderna för laga skiftena i nyssnämnda tre byar, beräknat efter 1 krona 33 öre för varje hektar inrösningsjord och 1 krona för varje hektar annan mark, som ingått i skiftet.

Vid 1914 års senare riksdag medgavs vidare på Kungl. Maj:ts förslag, att till gäldande av kostnaderna för laga skifte i Ljungdalens by i Storsjö socken av Jämtlands län finge — förutom det understöd till utflyttningar, som enligt därom meddelade föreskrifter kunde komma att utgå av allmänna medel — av Kungl. Maj:t anvisas bidrag med samma belopp som för sistnämnda tre byar i Jukkasjärvi socken. En stor del av kostnaderna vid detta skifte skulle ersättas enligt den äldre, dyrare taxan. All skifteslagets mark ingick i skiftet.

Det bör även i detta sammanhang anmärkas, att enligt beslut av 1909 års riksdag verkställes i sammanhang med avvittningen i de övre delarna av Västerbottens läns lappmark helt och hållet på statens bekostnad åbodelning av såväl inägor som skogsmark, och att denna åbodelning genom åkommen fastställelse helt och hållet får naturen av laga skifte.

I ovanberörda framställning av Killinge byamän meddelade dessa, att distriktslantmätaren Ernst Leander år 1913 förordnats att verkställa laga skifte å alla ägor, hörande till byn, samt anförde vidare huvudsakligen följande.

Killinge by vore belägen ovan odlingsgränsen och på grund av det nordliga läget hade något åkerbruk hittills ej förekommit; allenast havre som grönfoder odlades något. Hittills hade byamännen till stor del kunnat livnära sig på jakt och fiske, men hädanefter måste de se till, att boskapsskötseln kunde så uppdrivas, att de i framtiden kunde därav få sin huvudsakliga bärgning. Inom området funnes ock lämpliga marker att uppodlas till lindor, men för att denna gren av jordbruket kraftigare skulle kunna upphjälpas, hade det blivit nödigt, att laga skifte komme till stånd inom byn, så att var och en ägare skulle få bestämda områden att efter behag odla och bruka. Skattetalet i byn vore sammanlagt $1\frac{13}{16}$ mantal, vilket för närvarande vore uppdelat på olika delägare. Efter skiftets påbörjande hade byamännen rätt snart fått klart för sig, att kostnaden för detsamma komme att bliva så stor, att de ej mäktade stå ut med dess gäldande. Deras ställning vore i detta hänseende mycket bekymmersam och utan hjälp såge de alls ingen utväg

att bära skifteskostnaderna. De flesta byar inom Gällivare socken vore visserligen under senare tiden skiftade utan bidrag av staten men detta hade huvudsakligen berott därpå, att den goda skogstillgången oftast lämnat sin ägare så stor inkomst, att den motsvarat skifteskostnaderna. Så vore ej alls fallet med Killinge by, där skogen dels vore kortväxt och av sämre beskaffenhet än i övriga byar, och dels transport- och flottningskostnaderna ställde sig så dyra på grund av det avlägsna läget, att nettoinkomsten av eventuell försäljning bleve ytterst ringa. Skogstillgången vore dessutom obetydlig.

Under framhållande av förenämnda omständigheter och byamännens i övrigt tryckta ekonomiska ställning vågade de hemställa, att Kungl. Maj:t av statsmedel måtte anvisa största möjliga bidrag till kostnaderna för pågående laga skifte inom Killinge by. De hade sig bekant, att dylikt bidrag redan utgått till en del byar inom Jukkasjärvi socken, och den ekonomiska ställningen inom nämnda byar torde ingalunda vara sämre än vad fallet vore med sökandena. Såvitt de hade sig bekant, återstode nu icke inom Gällivare socken någon oskiftad by, som kunde tänkas vara i behov av statsbidrag till gäldande av skifteskostnaderna. Under förhoppning att deras framställning skulle vinna bifall, vågade de till sist hemställa, att redan före skiftes avslutande få lyfta viss del av eventuellt blivande bidrag.

Förrättningsmannen, distriktslantmätaren Leander meddelade i infortrat yttrande, att Killinge by vid avvittningen erhållit under nio hemmansdelar om tillhopa $1\frac{13}{16}$ mantal en areal av 19,004.3 hektar, därav 702.2 hektar äng, odlings- och röjningsmark, 2,396.6 hektar duglig skogsmark, 14,865.3 hektar impediment och 1,040.2 hektar ströängar. Därjämte anförde han följande:

”Huvudnäringarna inom byn hava ursprungligen utgjorts av jakt och fiske, — av en och annan även renskötsel — vid sidan av boskapsskötsel. Något jordbruk i egentlig mening kan tryggt sägas icke förekomma. Jordens brukande har här liksom annorstädes på denna nordliga latitud inskränkt sig till frambringande av foderväxtskörd, för vars åstadkommande jorden i närheten av hostäderna nödortfigt uppluckrats och övergödslats, varjämte gräsväxtligheten å mer eller mindre avlägsna naturliga ängslägenheter och slättermyrar tillgodogjorts, därvid man sökt upphjälpa avkastningen förmedelst enkla anstalter för översilning samt en och annan mindre sjösänkning.

Visserligen finnas inom ifrågavarande by stora förutsättningar för större och varaktigare avkastning genom bearbetning och skötsel av bättre naturliga ängar, vattensilningslägenheter, uttappning av sjöar ävensom genom avdikning och odling av de stora såsom impediment upptagna myrarna (enligt avvitringshandlingarna uppgående till över 5,000 hektar). Men dylika företag kräva tid, arbete och kostnader, och härför lägga befolkningens små och begränsade till-

gångar så gott som oöverstigliga hinder i vägen. Tages så här till i beaktande den osäkerhet, som samfällighetsägandet medför, så torde det icke förvåna, att det uteslutande på boskapsskötsel baserade jordbruket befunnit och befinner sig på en låg och efterbliven ståndpunkt härstädes.

För att i möjligast största mån söka avhjälpa dessa brister samt åtkomma en tryggare ägande- och besittningsrätt till den mark, varå arbete och kostnader kunde nedläggas, kom laga skiftet å Killinge by till stånd hösten 1913.

Vid det begynnelsesammanträde med skiftesdelägarna, som med anledning därav då hölls av undertecknad, skiftesförrättare, förklarade sig dessa nogsamt inse vikten och fördelarna av laga skiftet, men samtidigt framhölls redan då av en och annan, att de på grund av tryckta ekonomiska förhållanden icke ansågo sig kunna bära de med skiftet förenade kostnaderna. Ja, det befarades till och med, ehuru känt vore det taxan på lantmateriarvodet numera nedbragts med cirka 30 procent, att skiftet likväl komme att för många bliva rent av ruinerande, därest icke åtgärder vidtoges för att skydda dem här för. Staten ansågs här böra genom bidrag träda hjälpare och räddande emellan i lika om ej större utsträckning än vad genom kungörelsen den 25 november 1910 bestämts för vissa laga skiften i Jukkasjärvi och Karesuando socknar av Norrbottens län, inom vilka socknar, särskilt den förstnämnda, finnas byar i flera avseenden vida bättre lottade än Killinge by.

Redan under de mätningar, som av undertecknad påbörjades sommaren 1914, kunde det också konstateras, att mången delägare varken in natura eller genom kontanter mäktade utgöra honom efter skatt ålöpande hantlangningsskyldighet, på grund varav obehagliga situationer och stagnation i arbetet inträffade, än mindre utgöra någon ersättning till mig och av mig i arbetet anställd tjänstemedhjälpare.

Även om man härvid bortser från en viss grad av envetenhet, som är ett utmärkande karaktärsdrag hos denna befolkning, så måste här erkännas, att orsaken till berörda uraktlåtenhet i hantlangningsskyldighetens fullgörande ligger i nödvändigheten för mången att genom tillbuds stående arbetsförtjänst å annat håll söka bereda sig och familjen brödföda för vintern med åsidosättande av skyldigheterna i och för skiftet, till och med på bekostnad av äganderätten till jord och hemman.

Det har redan förut framhållits, att Killinge by icke saknar förutsättningar för jordbrukets utveckling och förbättring, men då hemmanens värden i förhållande till ägorna här äro så obetydliga, att kostnaden för laga skiftet torde komma att uppgå till högre belopp än taxeringsvärdena å hemmanen, och många av skiftesdelägarna näppeligen förmå utgöra mer än en obetydlighet av dessa kostnader, så torde få av de nuvarande inom skifteslaget boende hemmansägarna hava medel att efter skiftets slut påkosta sina hemman något för deras förbättrande. Det synes redan därför vara skäl, att statsbidrag för laga skiftet härstädes erhöles, så att hemmanen kunde bevaras åt sina gamla ägare i mesta möjliga mån.

Ett ytterligare skäl för statsbidrag för berörda ändamål synes mig ligga i den ringa tillgången och värdet på duglig skog inom ifrågavarande by. Förutom stora viddar inom området, som endast äro beväxta med vresig, buskformig björk, befinner sig denna skog, som vid skogsanslagets tilldelande genom

avvittringen tillkom byn, i dess längst bort i öster belägna del samt är i stort sett av fjällskogs natur, kort, kvistig och därför föga lämplig till avsalu för industriella ändamål. Då härtill kommer, att värdet av den något bättre skog, som kunde tänkas tjänlig till förädling och avsalu, är förringat och nedsatt till följd av dryga omkostnader för lång och besvärlig flottning till sågverken nere vid kusten, torde någon hjälp härifrån till gäldande av skifteskostnaderna genom utstämpling efter skiftet av likvidskog och mer eller mindre skadad och övermogen skog icke vara att påräkna, vilket däremot varit fallet inom andra skiftade byar av länets lappmarker.⁴

Leander har slutligen tillstyrkt bifall till byamännens framställning. Förste lantmätaren i länet har anfört bland annat följande.

”Orsaken till att delägarna under augusti och september månader ej maktade utgöra hantlangning får icke huvudsakligen tillskrivas delägarnas ekonomiska svaghet, utan torde oförmågan att under dessa månader utgöra hantlangning egentligen berott såväl på att folket vid den tiden var strängt upptaget av pågående slätter som ock på omöjligheten att till följd av inträffad mobilisering och därav föranledd brist på arbetskraft anskaffa hantlangning genom lega.

Enligt medföljande utdrag av taxeringslängden utgör hemmansdelarnas i Killinge by sammanlagda taxeringsvärde 65,800 kronor eller i medeltal för varje ¹/₆₄ mantal 567 kronor 38 öre.¹⁾

Vid jämförelse med de kostnader, som varit förenade med laga skiftena i Gällivare kyrkoby av Gällivare socken och Parakkavaara by av Jukkasjärvi socken och med tagen hänsyn till den nu rådande nedsatta lantmäteritaxan, kan för laga skiftet i Killinge by för gäldandet av arvode åt lantmätare och godemän samt betäckande av kostnaderna för hantlangning ej erfordras högre belopp än 35,000 kronor.

Med hänsyn *dels* till att på grund av markens klena beskaffenhet mindre detaljskillnader erfordras vid mätningen, *dels* att delägarnas antal ej är mer än hälften så stort som i vardera av förenämnda byar, torde härovan angivna 35,000 kronor med allra största sannolikhet kunna nedsättas till 32,000 kronor, vadan kostnaderna för skiftet skulle komma att utgöra omkring 50 procent av hemmanens sammanlagda taxeringsvärde.

Då byarna i Jukkasjärvi socken i allmänhet äro såväl i jordbruks- som skogshänseende vida bättre lottade än Killinge by och numera vid alla laga skiften i Jukkasjärvi socken statsbidrag skall utgå såsom hjälp till laga skiftena, synes mig Killinge byamän hava stort skäl för sin ansökan om statsbidrag för därstädes pågående laga skifte.

Enligt Kungl. Maj:ts nädiga kungörelse av den 25 november 1910 angående statsbidrag till gäldande av kostnader för vissa laga skiften i Jukkasjärvi och Karesuando socknar skall statsbidrag utgå med 1 krona per hektar inrösningsjord och med 75 öre per hektar annan mark.

I Jukkasjärvi socken får dock ej i laga skifte intagas mer än ungefär hälften av den vid avvittringen byn tillagda marken.

¹⁾ Härtill komma två, Luossavaara—Kirunavaara aktiebolag tillhöriga lägenheter, taxerade såsom »annan fastighet» tillhopa till 13,200 kronor.

I Killinge by, som ligger i Gällivare socken, måste alla ägor, som tillhöra byn, ingå i laga skiftet, varför ock skiftet där blir väsentligt tyngre för delägare än inom Jukkasjärvi socken.

Svappavaara och Parakkavaara byar i Jukkasjärvi socken, vilka före nämnda nådiga kungörelse undergått laga skifte, varvid byarnas hela ägovidd ingått, hava på grund av Kungl. Maj:ts nådiga brev den 25 november 1910 i statsbidrag för laga skiftena tillerkänts 1 krona 33 öre för varje hektar inrösningsjord och 1 krona per hektar annan mark.

Då båda dessa byar såväl i jordbruks- som skogshänseende ävensom ur ekonomisk synpunkt äro betydligt bättre lottade än Killinge by, synes mig det statsbidrag, som må komma att beviljas Killinge by, ej böra understiga det belopp, som för varje hektar inägor och annan mark tillerkänts Parakkavaara och Svappavaara byar.

Efter denna beräkningsgrund skulle statsbidraget bliva

för 1,742.4 hektar inägor	2,317 kronor 39 öre
„ 17,261.9 hektar annan mark	17,261 „ 90 „

eller tillhopa 19,579 kronor 29 öre.

Bland ägarna av hemmansdelar i Killinge by finnas dock nedannämnda personer, som ej själva nyttja jorden såsom hemmansägare och som även äro i den ekonomiska ställning, att statsbidrag för deras i Killinge by ägande hemmansdelar ej bör utgå, nämligen:

G. L. Wirén i Gällivare kyrkby ägare av $\frac{7}{64}$	nr 2,
M. W. Köhlers stärbhus dito dito „ $\frac{3}{64}$	nr 5,
Jägmästare O. E. Holm dito dito „ $\frac{1}{128}$	nr 5,
Kronolänsman Wallgren dito dito „ $\frac{1}{128}$	nr 5 och
Förvaltar Per Johansson dito dito „ $\frac{1}{128}$	nr 5

eller tillhopa $\frac{23}{128}$ mantal.

Av förestående summa	19,579 kronor 29 öre
belöper på dessa $\frac{23}{128}$ mantal	1,940 „ 95 „

och således på den övriga skatten 17,638 kronor 34 öre.

Skulle åter Killinge by ej anses böra tillerkännas större statsbidrag än som numera utgår vid laga skiften i Jukkasjärvi enligt förenämnda nådiga kungörelse av den 25 november 1910, skulle beloppet bliva

för 1,742.4 hektar inägor	1,742 kronor 40 öre
„ 17,261.9 hektar annan mark	12,946 „ 42 „

eller tillhopa 14,688 kronor 82 öre.

Om därifrån drages på förenämnda $\frac{23}{128}$ mantal belöpande 1,456 kronor 18 öre

så återstår för övriga mantalet 13,232 kronor 64 öre.

Då hemmansägarna i Killinge by ej torde förmå att till skiftesmannen förutom ersättning till godemännen under skiftets fortgång utbetala de förskottsarvoden, som lantmätaren har rätt bekomma å utfört arbete, och då skiftesmannen själv ej är i den ekonomiska belägenhet, att han, utan att i rätt tid erhålla honom tillkommande förskottsarvode, kan anses äga förmåga betala sina

medhjälpare och själv existera, synes mig nödvändigt för att ej skiftet alldeles oskäligt skall fördröjas och äventyras, att av det blivande statsbidraget $\frac{1}{3}$ får av Konungens befallningshavande utbetalas, när skiftet fortskridit så långt, att alla ägorna äro mätta, fullständig karta upprättad samt gradering verkställd, ytterligare $\frac{1}{3}$, när skifteskartan är uträknad, delningen verkställd och utstakningen på marken utförd, samt sista $\frac{1}{3}$, när skiftet blivit fastställt.

Förenämnda respektive tredjedelar torde endast böra få lyftas av delägare, såvitt han styrker, att han betalt på sin fastighet belöpande andel i lantmäteriarvodet, men i annat fall böra utbetalas till skiftesförrättaren å dennes fordran hos vederbörande delägare.“

I avgivet yttrande har länsmanen i orten framhållit, hurusom inom andra byar i Gällivare socken delägarna erhållit den betydelsefullaste hjälpen till skifteskostnadernas betalning genom de avsevärda skogsutstämplingar, som ägde rum för ståndskogslikvids uttagande. Detta kunde emellertid ej ske inom Killinge by. Enligt bifogat intyg av jägmästaren i reviret hade vid skogsuppskattning år 1898 skogstillgången upptagits till 81,258 friska träd om minst 21 centimeter vid brösthöjd samt 15,340 skadade och vindfällda träd om minst 28 centimeter vid brösthöjd. Enligt samma år upprättad avverkningsplan beräknades den ordinarie skogsavkastningen per år till 486 träd om 27 centimeter och däröver vid brösthöjd. Under åren 1898—1913 hade utstämplats ovan nämnda antal skadade och vindfällda träd samt därjämte 5,980 friska träd. Länsmanen hade genom förfrågningar erfarit, att värdet per träd å rot ej kunde beräknas till mer än 75 öre, alltså för ett års utsyning tillhoppa 364 kronor 50 öre å hela skifteslaget. Att värdet ej bleve högre berodde på skogens beskaffenhet av fjällskog samt på den långa och besvärliga flottningen. Av sitt jord- och skogsbruk kunde delägarna icke betala kostnaderna för skiftet. Jakt och fiske gäve nu mindre inkomster än förr. Den bästa förtjänst, som stode byamännen till buds, vore sommartiden för lastning av grus vid grustaget vid Kajtumbron. Denna förtjänst vore dock ej stadigvarande. Länsmanen har därefter gjort följande uttalanden angående byamännens ekonomiska förhållanden.

“Enligt de upplysningar, jag lyckats förskaffa mig, finnes det möjligen tvenne skiftesdelägare bosatta inom byn, som utöver sina hemmansdelar vardera äro ägare till något hundratal kronor. De övriga delägarna hava visserligen för närvarande inga nämnvärda skulder, men anser jag detta bero därpå, att köpmännen här å platsen, som riktigt är, icke ansett dem kreditvärda och därför vägrat utborga varor. Härigenom hava de dock säkerligen fått umbära och försaka vad befolkningen i en del andra byar inom socknen icke behövt vidkännas. En bidragande orsak därtill att befolkningen i Killinge icke är så mycket skuldsatt, som vad fallet blivit i ett flertal andra byar inom socknen, torde bero därpå att skiftesdelägarna vid försäljning för tolv å fjorton år sedan åt Luossa-

vaara-Kirunavaara aktiebolag av ett inom byaområdet befintligt grustag erhållit dels en för deras förhållanden betydande köpeskilling och dels ett årligt arrende av trehundra kronor, att inom byalaget fördelas. Det torde ock vara av nämnda köpeskillingsmedel, som de tvenne av mig här ovan nämnda skiftesdelägarna hava kvar någon mindre kontant del. Enligt träffade överenskommelser upphörde den årliga arrendesumman att utgå för fyra år tillbaka.

Under närmare fjorton års tid har jag varit i tillfälle att följa Killingebornas levnadsförhållanden och har mig därför bekant, att de, trots den karga bygd de leva uti, städse sökt hålla sig uppe och efter bästa förmåga livnära sig samt ej visat sig slösaktiga. Deras villkor medgiva dem emellertid icke ens att betala kostnaderna för det pågående laga skiftet; en och annan delägare torde knappast ens kunna betala någon del därav utan att hans existens rubbas. Utan den minsta tvekan vill jag sålunda tillstyrka den underdåniga ansökningen om statsbidrag samt att detsammes belopp ej sättes lägre än vad som tidigare utgått i och för laga skiften inom Parakkavaara och Svappavaara byar inom Jukkasjärvi socken.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Norrbottens län har i skrivelse den 22 februari 1916 underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning och därvid utlåtit sig sålunda:

“Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande har i föregående ärenden av ifrågasvarande art, bland annat beträffande framställning om beredande av lättnad genom statens mellankomst i delägarnas kostnader för laga skiften i Jukkasjärvi och Enontekis eller numera Karesuando socknar, framhållit orsakerna till den stora svårigheten för befolkningen i dessa trakter att utgöra kostnaderna för laga skifte. Beträffande byamännen i Killinge befinna sig dessa härvidlag i sämre belägenhet än befolkningen i åtminstone de större byarna i Jukkasjärvi socken. Byn är belägen ovan odlingsgränsen vid Kajtum älv, inemot en mil öster om järnvägslinjen Gällivare — riksgränsen och Fjällåsens station och är i saknad av utfartsväg. Befolkningen, som till stor del har lapskt blod i sina ådror, har bedrivit renskötsel och torde väl ännu de flesta invånarne besitta några renar. Jakt och fiske hava i övrigt utgjort deras förnämsta näringsfång, men dessa förvärvskällor hava med kulturens framträngande alltmer minskats. Åkerbruk i vanlig mening drives icke, och förutsättningarna härför äro icke heller att räkna med. Korn går icke och havre endast såsom grönfoder. Jordbruket måste baseras på boskapsskötsel. Foder har till huvudsaklig del erhållits från självväxande ängar, myrar, bäck- och sjöstränder. Uppodling av linder, vartill möjligheter väl finnas, har på senare tider begynt, och en orsak till att densamma ej tagit större omfattning torde väl i rätt avsevärd mån få tillskrivas förutom delägarnas fattigdom det ogynnsamma inflytande på jordbrukarens flit och driftighet, som samäganderättsförhållandena innebära.

Enligt den utredning Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande låtit verkställa kunna byamännen icke genom försäljning av skog förskaffa sig medel till gäldande av kostnaderna för laga skiftet.” (Härefter redogöres för ovan meddelade uppgifter om skogstillgången m. m.)

“Enligt förste lantmätarens uträkning torde skiftets verkställande draga

en kostnad av lägst 32,000 kronor, motsvarande hälften av hemmansdelarnas sammanlagda taxeringsvärde.

Vid ovan angivna förhållande är det uppenbart, att skiftesdelägarna äro fullkomligt urståndsatta att gälda hela denna kostnad, därest de fortfarande skola bibehållas vid sina hemmansdelar. För flertalet skulle utkrävandet av skifteskostnaden bliva fullkomligt ruinerande.

Av sådan anledning och under återopande av vad uti närlagda yttranden i övrigt anförts till stöd för ett statsbidrag i och för skiftets utförande får Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande i underdånighet tillstyrka, att Eders Kungl. Maj:t i nåder måtte föranstalta, att till gäldande av kostnaderna för ifrågavarande laga skifte statsbidrag med minst det belopp förste lantmätaren föreslagit varder tillgängligt att utgå efter de grunder och under de villkor denne ifrågasatt."

Lantmäteristyrelsen har i utlåtande den 18 mars 1916 förklarat sig vara tveksam, huruvida den av förste lantmätaren beräknade ned-sättningen av skifteskostnaden till 32,000 kronor skulle kunna för-verkligas. Styrelsen trodde sig hava anledning att beräkna dessa kost-nader på visst, närmare angivet sätt, medförande en totalkostnad av 45,500 kronor, vartill komme de direkta och indirekta kostnader del-ägarna måste underkasta sig för att få gagn av skiftet. Lantmäteri-styrelsen har vidare anført följande:

"Beträffande härefter ifrågavarande Killinge by anser lantmäteristyrelsen på grund av vad i ärendet är upplyst, att delägarna i densamma i allmänhet äro i behov av statsbidrag till större belopp än förut i något fall lämnats. Om-kring hälften av byns område kan anses ligga ovanför barrskogsgränsen, och vad angår förhållandet mellan markens värde och skifteskostnaderna är byn i fråga därför närmast att jämföra med byalagen inom Karesuando socken, där emellertid i regeln endast en tredjedel av byaområdena få medtagas i skifte. På grund härav kan det måhända beklagas, att 1909 års lagstiftning för Jukkas-järvi och Karesuando socknar ej kom att omfatta jämväl ifrågavarande by. Att så ej skedde torde få anses bero därpå, att man vid sistnämnda tid ej ansåg anledning förefinnas för antagande, att skifte å Killinge by skulle komma att begäras, samt att byn i fråga utgjorde en alldeles särskild typ. I ärendet är också upplyst och kan för övrigt av lantmäteristyrelsen vitsordas, att något liknande exempel icke kan påvisas inom Gällivare socken och, såvitt nu kunnat utrönas, icke heller inom övriga fjällsocknar inom Norrbottens län med undantag av Karesuando socken. Vid sådant förhållande och då skiftet redan börjats och beslut i enlighet med gällande bestämmelser i vederbörlig ordning fattats, att all skifteslagets mark skall i skiftet ingå, anser lantmäteristyrelsen, att anledning och möjlighet saknas att genom lagstiftningsåtgärder begränsa skiftets omfattning och på denna väg inskränka skifteskostnaderna. Den enda utväg, som i sådant syfte numera står till buds, är att öva uppsikt därom, att göro-målen planläggas och utföras med hänsyn till markens beträffande stora om-råden ringa värde, och är det därför under denna förutsättning, som lantmäteri-

styrelsen nu går att yttra sig angående beloppet av det statsbidrag, som bör ifrågakomma.

Sådant bidrag anser styrelsen i likhet med Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande och förste lantmätaren i Norrbottens län böra beviljas efter enahanda grunder, som bestämts för ovan omförmälda trenne byar i Jukkasjärvi socken. För Killinge by kommer ett bidrag efter dessa grunder givetvis att utgöra en större procent av skifteskostnaderna än beträffande sistberörda trenne byar till följd dels av tillämpningen av den nu gällande nedsatta arvodestaxan dels av det i vissa delar summariska förfarande, som bör komma till användning vid arbetets utförande, men på grund av ovan omförmälda förhållanden är detta enligt styrelsens mening fullt berättigat.

Till vilket belopp statsbidraget under denna förutsättning kommer att uppgå kan ej för närvarande exakt uppgivas vid det förhållande att tillförlitlig uppgift på areal och olika ägoslag saknas. Atskilliga omständigheter, däribland att arealen av ströängarna i regeln visar sig bli mindre vid nymätning i samband med laga skifte än vad avvitringshandlingarna utvisa, föranleda emellertid, att det belopp, som erhålles med ledning av avvitringshandlingarnas arealuppgifter, kan anses såsom maximibelopp. Enligt ovan föreslagna grunder och med begagnande av sistberörda arealuppgifter skulle statsbidraget bli för inrösningsjorden 2,317 kronor samt för avrösningsjorden 17,262 kronor eller tillhopa 19,579 kronor. I någon mån kommer detta belopp alltid att nedbringas genom frånräknande av de tvenne lägenheter, som inom byn ägas av Luossa-vaara-Kirunavaara aktiebolag.

Som dessa lägenheter icke äro åsatta mantal, bör blivande statsbidrag fördelas efter enahanda grund som skifteskostnaderna.

Vid meddelande av ovanberörda trenne beslut om statsbidrag till skifteskostnader inom Jukkasjärvi och Karesuando socknar samt Ljungdalens by i Storsjö socken har städse undantag gjorts för delägare, som innehar fastighet i spekulativt syfte. Detta undantag har i samtliga fallen formulerats på det sätt, att bidrag icke finge utgå till bolag eller enskild ägare eller innehavare av i skiftet ingående fastighet, vilken icke vore mantalsskriven inom socknen.

Inom ifrågavarande Killinge by innehavas fem hemmansdelar av personer, som äro bosatta å eller invid Gällivare kyrkoplats och alltså på ett avstånd av omkring fem mil från byn. Ehuru knappast någon av dessa personer torde kunna sägas hava förvärvat jord inom byn i spekulativt syfte, torde emellertid vara klart, att intresset hos dessa personer för jordbrukets utveckling å deras respektive fastigheter, även om hänsyn toges till befintlig järnvägsförbindelse, icke kan antagas vara vidare stort. Med hänsyn härtill kan det väl enligt lantmäteristyrelsens mening anses tveksamt, om berörda personer böra göras delaktiga av det statsbidrag, som kan komma att beviljas eller icke, men håller styrelsen emellertid före, att tillräckliga skäl knappast föreligga för deras utslutande därifrån. — — —

Vid avgivande den 12 april 1910 av förslag till nådiga kungörelsen den 25 november 1910 angående statsbidrag till gäldande av kostnader för vissa laga skiften i Jukkasjärvi och Karesuando socknar av Norrbottens län anförde lantmäteristyrelsen bland annat följande.

Jämlikt 24 § i gällande nådiga taxa på arvode för lantmäteriförrättningar den 23 december 1909 ägde lantmätare i fråga om förrättning av den vidlyftiga beskaflenhet, att den första året ej kunde medhinnas, eller därest förrättning utan lantmätarens vållande bleve uppskjuten, uppbära, jämte full reseersättning, hälften av arvodet för det av honom verkställda arbete utan pant eller borgen samt, om dylik säkerhet ställdes, ytterligare en fjärdedel. Flertalet förestående skiften i orten, varom fråga vore, komme att hava en varaktighet av flera år. Det kunde icke anses billigt, att lantmätaren under dessa år skulle nödgas hålla kredit åt skifteslagens delägare. Beloppen torde också vara så stora, att han oftast icke heller torde hava förmåga härtill. Man hade alltså att räkna med att förrättningsmannen med stöd av ovanberörda stadgande fordrade förskottsbetalning. Men kunde delägarna icke gälda kostnaderna för ett skifte efter dess avslutande, torde deras förmåga i den delen knappast vara större under pågående förrättning. På grund av den utredning, som i ämnet förut meddelats, och med den kännedom lantmäteristyrelsen hade om förhållandena i orten, ansåge styrelsen, att en stor del av befolkningen komme att sakna möjlighet att gälda några förskott åt förrättningsmannen. För att befordra skiftena syntes det alltså angeläget, att förhållandena ordnades så, att någon del av statsbidraget kunde utbekommas redan under förrättningens handläggning. Komme så ej att ske, befarade lantmäteristyrelsen, att det ändamål man velat vinna med den för orten meddelade särskilda lagstiftning samt medgivandet i fråga om statsbidrag till skifteskostnadernas bestridande icke komme att ernås. Så vitt styrelsen kunnat finna, hade under ärendets behandling icke heller förekommit något, som kunde anses utgöra hinder för Eders Kungl. Maj:t att ordna förhållandena på sätt nu ifrågasatts. Lantmätare tillkommande ersättning för mätning, gradering och uträkning tillika med därför erforderliga resor kunde beräknas till omkring $\frac{2}{3}$ av hela arvodet för en förrättning. Enahanda torde förhållandet vara med ersättning till gode män och kostnader för hantlangning. Om blivande förskott begränsades till hälften av statsbidragets hela belopp, torde till följd härav utlämnande av förskott icke innebära någon risk.

Styrelsens förslag till bestämmelser i ämnet återfinnas i allt huvudsakligt i 7 mom. i 1910 års ovan omförmälda nådiga kungörelse, dock med den högst väsentliga skillnaden att möjligheten att utbekomma hälften av statsbidraget såsom förskott gjorts beroende av att förrättningen avslutats. Och härigenom har givetvis nyttan av bestämmelserna i fråga blivit högst tvivelaktig. Upplysas må, att några nya skiften inom de båda socknar kungörelsen avser icke påbörjats efter dess utfärdande. Endast beträffande Jukkasjärvi by i Jukkasjärvi socken pågår laga skifte, men detta var påbörjat redan före kungörelsens tillkomst. Det torde alltså ingalunda vara uteslutet, att frånvaron av möjlighet att under pågående förrättning lyfta del av statsbidraget i väsentlig mån bidragit till detta förhållande.

I syfte att icke skiftet å Killinge by skall oskäligen fördröjas eller äventyras har i ärendet föreslagits, att av blivande statsbidrag $\frac{1}{3}$ finge utbetalas, då skiftet fortskridit så långt, att alla ägorna vore mätta, fullständig karta upprättad samt gradering verkställd, ytterligare $\frac{1}{3}$, då kartan uträknats samt delning och utstakning utförts, samt återstående $\frac{1}{3}$ då skiftet blivit fastställt. Förr än kartan uträknats och beskrivning upprättats finnes emellertid icke tillförlitlig uppgift på areal, och utan sådan kan statsbidragets hela belopp icke

med tillfredsställande säkerhet beräknas. På grund härav och för att icke i alltför stor grad betunga Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande med handläggning av ansökningar om utbekommande av statsbidrag, anser lantmäteristyrelsen, att möjligheten att utbekomma förskott bör begränsas till en gång i överensstämmelse med lantmäteristyrelsens år 1910 avgivna förslag.

Jämte det styrelsen tillstyrkt statsbidrag enligt de av styrelsen förordade grunder har styrelsen i överensstämmelse med sistberörda uttalande hemställt, att medgivande måtte utverkas till att, efter det mätning, gradering och uträkning skett, hävdeförteckning upprättats och delningsgrunden blivit bestämd, delägare måtte kunna tillerkännas förskott med högst hälften av det honom tillkommande statsbidraget.

Statskontoret har i utlåtande den 31 mars 1916 anfört följande:

“Med avseende å vad handlingarna i ärendet innehålla beträffande den i skiftet ingående markens areal och beskaffenhet m. m. torde det i detta fall kunna med fog betvivlas, att den nytta Killinge by kan draga av laga skiftet, kommer att motsvara de av skiftet föranledda betydande kostnaderna, av lantmäteristyrelsen beräknade till 45,500 kronor. Ur ekonomisk synpunkt ter det sig därför, såvitt statskontoret kan finna, såsom ett missgrepp, att ifrågavarande skifte igångsatts; och vid sådant förhållande måste starka betänkligheter resa sig mot att statsverket genom extra bidrag till skifteskostnaden uppmuntrar till företag av dylik art. Om emellertid ingen möjlighet finnes att inställa det redan påbörjade skiftesförfarandet, synes på grund av det bekymmersamma läge, vari flertalet delägare, kanske utan eget förvållande, råkat, annan utväg ej återstå än att staten även i detta fall träder hjälpende emellan.

Under sådan förutsättning har statskontoret mot lantmäteristyrelsens hemställan ej annan erinran, än att de i Gällivare kyrkby bosatta delägarna, vilka enligt förste lantmätarens utsago äro i den ekonomiska ställning att statsbidrag för deras hemmansdelar ej bör utgå, synas böra undantagas från rätten till statsbidrag.”

Med anledning av vad statskontoret sålunda anfört har lantmäteristyrelsen ånyo hörts i ärendet och därvid den 7 april 1916 i huvudsak utlåtit sig sålunda:

“Ljungdalens by i Storsjö socken i Jämtlands län innehåller en areal av 10,447 hektar. Taxeringsvärdet å byns fastigheter utgjorde år 1912 48,700 kronor, varav å egendomar i bolags ägo belöpte 4,600 kronor. Skifteskostnaderna hava beräknats till 49,000 kronor, och statsbidraget uppgår enligt grunder, som bestämts av 1914 års senare riksdag, till 10,637 kronor 52 öre eller efter avdrag för de fastigheter, som ägas av bolag, till 9,764 kronor 91 öre.

Killinge by innehåller en areal av 19,004 hektar. Taxeringsvärdet å byns fastigheter utgjorde år 1914 79,000 kronor, därav å tvenne avsöndrade lägenheter i bolags ägo 13,200 kronor. Skifteskostnaderna hava beräknats till 45,500 kronor, och statsbidraget uppgår enligt av lantmäteristyrelsen föreslagna grunder till 19,579 kronor utan avdrag för sistberörda tvenne fastigheter.

Av dessa uppgifter framgår, att värdet av marken i förhållande till skifteskostnaderna är ungefär dubbelt större i Killinge än i Ljungdalens by. Redan

Killinge byamän hava i sin förevarande underdåniga framställning framhållit, att inom byns område finnas för uppodling till lindor lämpliga marker. Skiftesförrättaren har upplyst, att byn i fråga har stora förutsättningar för större och varaktigare avkastning genom bearbetning och skötsel av bättre naturliga ångar, vattensilningslägenheter, uttappning av sjöar ävensom genom avdikning och odling av stora såsom impediment upptagna myrar, enligt avvitringshandlingarna uppgående till över 5,000 hektar, och förste lantmätaren har vitsordat förrättningsmannens uppgifter om byns odlingsmöjligheter.

På grund härav och då skiftet måste betraktas såsom en oundgänglig förutsättning för att berörda utvecklingsmöjligheter skola komma att utnyttjas samt jämväl med hänsyn till byns läge invid järnvägen Gällivare—riksgränsen, varigenom avsättning kan äga rum även av mjölk — en vara varav ett synnerligen stort behov finnes uti gruvsamhällena — kan lantmäteristyrelsen ej dela statskontorets uppfattning, att det ur ekonomisk synpunkt tedde sig såsom ett missgrepp, att ifrågavarande skifte igångsatts. Däremot kan det såsom styrelsen redan i sitt förra utlåtande framhållit beklagas, att förrättningen, i likhet med vad som genom lagen den 5 juni 1909 stadgats för Jukkasjärvi och Karesuando socknar, ej kunnat inskränkas till den dugliga marken och att de högst avsevärda områdena av fjällmark sålunda ej kunnat uteslutas från skiftet. Beträffande denna fråga tillåter sig styrelsen hänvisa till vad styrelsen i ämnet anfört uti sitt tidigare utlåtande den 18 nästlidna mars. Då ett påbörjat laga skifte icke lagligen kan inställas utan att samtliga skiftesdelägare därom överenskomma, kan styrelsen icke tillstyrka några åtgärder i syfte att få ifrågavarande redan påbörjade förrättning inställd.

Av styrelsens ovanberörda utlåtande framgår, att med laga skiften likställda förrättningar verkställas på statens bekostnad inom fjälltrakterna av Västerbottens län och att frågan om laga skiftens genomförande inom Jukkasjärvi och Enontekis¹⁾ socknar i Norrbottens län ordnats på ett tillfredsställande sätt dels, på sätt ovan berörts, genom särskild lag dels genom beslut om statsbidrag. I ärendet är förut upplyst, att något med Killinge by liknande exempel, såvitt lantmäteristyrelsen vore kunnigt, ej kan påvisas inom Gällivare socken ej heller inom övriga fjällsocknar inom Norrbottens län, och styrelsen kan nu, efter att hava inhämtat upplysningar från vederbörande tjänstemän, meddela, att enligt deras uppgifter något med Killinge by liknande fall icke heller finnes inom vare sig Västerbottens eller Jämtlands län.“

Jag bör slutligen nämna, att lantmäteristyrelsen i sitt första utlåtande ifrågasatt, att det av styrelsen nu beträffande statsbidraget till skiftet i Killinge föreslagna förskotts-förfarandet skulle få tillämpas även vid skiften inom Jukkasjärvi och Karesuando socknar; att statskontoret ansett denna fråga icke nödvändigtvis behöva upptagas i detta sammanhang, samt att lantmäteristyrelsen i sitt senare utlåtande vidhållit sin mening och hemställt, att riksdagens medgivande härtill måtte utverkas, därest så ansåges erforderligt. Jag ansluter mig i denna fråga till stats-

¹⁾ Karesuando.

kontorets åsikt, desto hellre som Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet och övriga ortsmyndigheter ännu ej haft tillfälle att yttra sig därom.

*Departements-
chefen.*

Av vad i ärendet upplysts finner jag tydligt framgå, att Killinge byamän icke kunna antagas vara i stånd att utan ganska kraftigt bidrag gälda kostnaderna för laga skiftet, ehuru väl detta sker efter den nya lägre lantmäteritaxan. Det är visserligen, såsom statskontoret framhållit, näppeligen tillfredsställande, att beträffande denna by ett skifte igångsatts, omfattande all skifteslagets mark, varav allra största delen är av mycket ringa, om ens något värde. Det hade förvisso varit önskligt, om enahanda inskränkande bestämmelser i fråga om skiftes omfattning som de, vilka numera gälla för skiften inom Jukkasjärvi och Karesuando socknar, varit gällande även här. Då nu detta icke är fallet och det icke torde låta sig göra att få skiftet inställt, återstår nog endast att medelst statsbidrag lätta byamännens utgifter.

Jag vill framhålla, att lantmäteristyrelsen efter verkställd undersökning upplyst, att förhållandena i Killinge by äro så egenartade, att något med dem jämförligt fall icke förefinnes annorstädes i riket utom i Karesuando socken, för vilken dock särskilda skiftesregler gälla.

På grund av de i ärendet anförda omständigheterna anser jag mig kunna ansluta mig till samtliga hörda myndigheters förslag, att bidragsbeloppen sättas lika med de för Parakkavaara, Junosuando masugnsby och Svappavaara byar i Jukkasjärvi socken samt Ljungdalens by i Storsjö socken bestämda. Beträffande rätten till erhållande av dylikt statsbidrag ansluter jag mig till statskontorets åsikt, att icke blott bolag utan även de enskilda jordägare i byn, som icke äro bosatta därstädes, böra vara uteslutna därifrån.

Mot lantmäteristyrelsens förslag ifråga om förskottslikvid av nu ifrågavarande statsbidrag har jag icke något att erinra.

Med anmärkande att statsbidrag till utflyttningskostnaderna utgår utöver det särskilda statsbidraget till själva skiftet samt att sistnämnda statsbidrag bör utgå av det ordinarie förslagsanslaget till skiften och avvitringar, vilket anslag icke i anledning härav torde behöva höjas, får jag alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen medgiva,

dels att — förutom det understöd till utflyttningar, som enligt därom meddelade föreskrifter kan komma att utgå av allmänna medel — må från förslagsanslaget till skiften och avvitringar till gäldande av kostnaderna för laga skiftet i Killinge by i Gällivare socken av Norrbottens län av Kungl. Maj:t anvisas bidrag med 1 krona 33 öre för

varje hektar inrösningsjord och 1 krona för varje hektar annan mark, som ingått i skiftet, att mellan skiftesdelägarna fördelas efter som de äro skyldiga att deltaga i skifteskostnaderna, dock att bidrag icke må utgå till bolag eller sådan enskild ägare eller innehavare av i skiftet ingående fastighet, vilken icke är mantalsskriven såsom boende uti ifrågavarande by;

dels ock att, efter det mätning, gradering och uträkning skett, hävdeförteckning upprättats samt delningsgrunden blivit bestämd, delägare må kunna tillerkännas förskott med högst hälften av honom enligt förenämnda bestämmelser tillkommande statsbidrag.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall och förordnande, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga . . . till detta protokoll utvisar, skulle avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Curt Rohlieb.